

Katin

Autor Administrator

Staljinova ruka u
Katynskoj šumi

Marina Tenžera , Vjesnik

Dvadeset tisuća poljskih intelektualca koje se likvidirale
Staljinove postrojbe u Katynskoj šumi Wajda prikazuje u svojoj mračnoj epopeji

Nacisti ili komunisti - tko je bio gori? – pita se poljski časnik
u filmu »Katyn« što je premijerno prikazan u srijedu u zagrebačkoj kinu
Tu škanac u ciklusu filmova Andrzeja Wajde. Film je bio nominiranom za najbolji
strani film 2008. godine, na 80. obljetnicu nagrade Oscar.

Skupina poljskih civila koji se sudaraju na mostu od kojih
jedni sa zapadne strane bježe od nacista, a drugi s istočne od Rusa -
veličanstvena je scena kojom Wajda prikazuje svu dramu raskomadane i
ra š èere èene Poljske nakon pakta Ribbentrop-Molotov. Njemačka je Poljsku napala
1. rujna 1939. kreću se brzo prema Var šavi, a Crvena armija prelazi 17. rujna
istočne granice Poljske zauzimajući pola teritorija. Dvije sile koje će ostati
vjerni saveznici sve do Hitlerova napada na Rusiju 1941., spojile su se u
Brestu na rijeci Bug. U rusko zarobljeni štvo dospjele su tisuće poljskih
časnika i zarobljenika smje štenih u logore čime je »likvidacija« bila gotova.

Dvadeset tisuća Poljaka temeljem odluke o eksterminaciji
poljskih ratnih zarobljenika koje je izdao osobno Staljin 5. ožujka 1940.
godine, odvele su ruske vojne snage iz logora vlakovima prema Katynskoj šumi u
blizini Smolenska i nekoliko manjih mjesta na području biv šeg SSSR, vezali ih
bodljikavom žicom i ubili metkom u potiljak.

Gotovo svaka poljska obitelj intelektualaca izgubila je
mu škog člana u Katynu, a samom Wajdi ubijen je otac Jakub, rezervni časnik
poljske vojske. O masakru poljske inteligencije, koji su Rusi odmah pripisali
Hitleru, nije se smjelo govoriti u zemljama istočne i srednje Europe sve do
1990. godine.

Svojom raspoznatljivom kamerom nalik na vizualnu simfoniju koja se nadopunjuje sjajnom mračnom glazbom Krzysztofa Pendereckoga (čiji je ujak također ubijen u Katynu), Wajda rasprostire sjećanja nekoliko obitelji - nižu povijesne činjenice. I tovi, èitav film rekonstruiran je na temelju dnevnika i dokumenata pronađenih u odijelima ubijenih èasnika, a tijekom komunističke vladavine skrivanima u limenim kutijama i tajnim skrovitima.

Wajda ne optužuje Ruse od kojih æe mnogi i sami (milijuni njih) završiti u Staljinovim logorima. I tovi, jedan lik u filmu prikazuje ruskog èasnika koji zaštićuje suprugu i kæi poljskog oficira ubijenog u Katynu. Wajda niže epopeju drame kroz tri vremenska odsjeèka. U prvom se muškarci odvođe u nepoznatom smjeru. U drugom redatelj razvija sredinju dramu o nacističkom gašenju Krakowskog sveučilišta, patnjama triju žena koje išekuju vijesti o supruzima, èasniku koji preživi, ali se ubije ne mogavši slušati laži da su njegove prijatelje ubili Nijemci, oèajnoj sestri koja bratu ubijenom u Katynu ne može postaviti spomen-ploču u crkvi, apotekarima koji skrivaju dokumente ubijenih iz Katyna (Rusi su bili uvjereni da jame neæe biti nađene pa nisu žrtvama oduzimali dokumente)...

Film završava kronološki se vraćajuæi na poèetak u Katyn gotovo negledljivo muènom scenom èumske jame iznad koje ubijaju muškarce koji u zadnjim sekundama života mole Oèena. Sramota je da ovaj izvanredni film jednoga Wajde nije htio otkupiti niti jedan distributer pa se mogao vidjeti samo premijerno u kinu Tuškanac.

Hrvatski lijeènici smaknuti zbog Katyna

Malo ljudi zna da su zbog Katyna nastradala i dvojica hrvatskih znanstvenika -Eduard Miloslavie i Ljudevit Jurak koji su svojim znanstvenim ugledom svjedoèili istinu i za to platiti životom, kako piše aktualni poljski veleposlanik u Hrvatskoj Wieslaw Tarka. Miloslaviea, profesora patologije, pozvao je Međunarodni odbor Crvenoga križa da istraži zločin nad poljskim èasnicima u Katynskoj i on je dokazao da je zločin djelo NKVD, zbog èega ga je komunistička vlada poslijeratne Jugoslavije osudila na smrtnu kaznu in absentia. Ljudevit Jurak, profesor patologije i anatomije na Sveučilištu u Zagrebu, na slièan je naèin potvrdio poèinitelje zločina izvršenih u mjestu Winnica u Ukrajini. Nakon rata je uhiæen i pozvan da opozove rezultate svog istraživanja. Odbio je, strijeljan je, navodno prije nego što je izdana presuda.